

Fonaments

1- Com és relaciona el mètode ABP amb la teoria constructivista del coneixement?

La metodologia es sustenta sobre tres eixos bàsics que són compartits amb la teoria:

- La dialèctica es fa des de la realitat a on s'aplica el que es vol aprendre.
- El conflicte cognitiu d'enfrontar-se a una situació nova que estimula l'aprenentatge.
- El coneixement s'adquireix i es desenrotlla en un context de reconeixement de processos socials i avaluació, donant l'oportunitat de la crítica individual contrastada.

2- Quines competències fomenta un ABP?

L'ABP al ser una metodologia d'acció completa permet abastar totes les competències d'interès educatiu.

L'ABP fomenta la consecució de competències bàsiques necessàries per al desenvolupament de la formació de les persones i les competències específiques que desprenen del contingut d'una determinada matèria específica o professió. Hem de considerar que les competències en educació van lligades al nivell on se situa l'alumnat. Podem posar alguns exemples:

- Pot ser convenient valorar competència en comprensió lectora a l'alumnat de primer curs d'ESO. La comprensió lectora és una competència bàsica.
- La competència en la planificació de les tasques i el temps és una competència que es desenrotlla al llarg de tota la vida. La planificació també és una competència bàsica.
- La competència en saber aplicar les raons trigonomètriques a la resolució de problemes es pot considerar necessària al primer curs del batxillerat. Saber aplicar raons trigonomètriques és una competència específica.

3- Com distingir entre manipulació i comprensió d'informació en un ABP?

En l'ABP l'alumnat ha de fer recerca d'informació de manera autònoma. Això obliga a tenir que manipular volums notables d'informació que a vegades no són importants per la consecució dels objectius. L'alumnat ha d'aprendre a gestionar i comprendre la informació rellevant. Per distingir de quina manera ha estat gestionada la informació, el professorat disposa dels seus registres que haurà anat observant durant el procés. Els principals provenen del dossier d'aprenentatge i les exposicions orals.

Una bona estratègia didàctica per evitar la manipulació sense comprensió és demanar a l'alumnat resums manuscrits dels aspectes importants i de la recerca feta.

4- La solució del problema plantejat en un ABP, és l'objectiu final?

En educació secundària, la solució concreta no acostuma ser la part més important. En un procés de formació, el que compta és fer créixer les capacitats i millorar les competències. En

aquest sentit és més important el camí. Per aquesta raó en una programació d'ABP cal especificar objectius i nivells de competència.

5- Quina similitud té l'ABP amb altres metodologies?

L'ABP forma part del grup de metodologies d'acció completa. En aquest sentit pot compartir els mateixos procediments i una seqüència similar. El fet diferencial de l'ABP és en la proposta, on planteja un problema real. L'ABP comparteix procediments amb totes aquelles metodologies que incorporen les competències com a eix en els objectius i l'avaluació, com són el mètode de projectes, el leix, l'artefacte, el cas, el web-quest...

6- Pot ser un ABP un mètode flexible que incorpori procediments d'altres metodologies?

Si, perquè la metodologia pot incorporar qualsevol procediment didàctic que serveixi per assolir els objectius. De fet les ABP poden incorporar classes expositives quan el professorat ho estimi oportú, procediments tipificats del mètode de l'artefacte per analitzar objectes, procediments normalitzats de treball (PNT) etc. En un ABP l'alumnat posa en marxa tot el seu potencial a través de la dialèctica; selecciona els procediments que coneix i s'escauen per a la recerca i l'execució.

7- Els llibres de temes monogràfics poden substituir la funció dels llibres de text en un ABP?

Els llibres de text no són necessaris en aquesta metodologia i no són prescrits. Altra cosa és que si estan disponibles puguin ser usats com qualsevol altra font d'informació. Els llibres de temes monogràfics adaptats per a un determinat nivell de competència són força útils com a font d'informació per la recerca. L'ABP no substitueix el llibre monogràfic pel llibre de text, l'ABP és oberta a totes les fonts d'informació disponibles.

8- Què és millor fomentar entre l'alumnat, la competició o la cooperació en l'ABP?

Tant la competició com la cooperació formen part de la condició humana i sempre es posaran de manifest d'alguna manera. Des d'una posició educativa és millor fomentar la cooperació perquè suma i uneix. En canvi, la competició pot tenir una bona component de motivació, però l'èxit acostuma a mesurar-se per referència al fracàs dels altres.

9- L'ABP és un mètode que substitueix a tots els altres, o és millor una diversitat de mètodes?

L'ABP no es substitueix ni competeix amb altres metodologies, té identitat pròpia i és una metodologia adequada per aprendre a partir de problemes reals que l'alumnat els pugui entomar. L'ABP és força útil quan es pretén una formació integradora i significativa, i quan les competències tenen prioritat.

Una vegada fixats els objectius didàctics, la millor formació que pot rebre una persona és la que prové de les distintes formes d'ensenyar, en aquest sentit, la diversitat de metodologies és una riquesa per l'educació.

10- Són formes menors d'ABP els exercicis de resolució de problemes de càlcul tradicionals?

Els exercicis de resolució de problemes de càlcul tradicionals poden estar incorporats en un ABP, però mai pot ser una forma menor de la metodologia, són una altra cosa.

Desenvolupament

11- Quin és el rol del professorat que imparteix en ABP?

El professorat té un rol de tutor que fa de guia del procés. Facilita recursos i dóna orientacions quan ho estima oportú i deixa que l'alumnat actuï amb autonomia en funció del grau de competència. El professorat ha de procurar que l'alumnat mantingui un ritme de treball adequat, fa més assistències personalitzades als grups i en general no ha de fer classes expositives. Respecte de l'avaluació, el professorat segueix tenint la mateixa responsabilitat com a docent.

12- El professorat perd autoritat amb el mètode ABP?

El professorat guanya autoritat davant de l'alumnat amb l'ABP. La raó ve donada perquè és més a prop de l'alumnat i ofereix assessorament. Aquesta proximitat i acompanyament permet al professorat connectar millor amb la realitat de l'alumnat i li ofereix les millors oportunitats de fer valer el seu coneixement. El professorat competent en ABP és un model de referència que l'alumnat en general sap apreciar.

L'avaluació formadora en bona mesura evita que l'alumnat projecti el seu fracàs en la figura del professor/a i en temes d'avaluació es redueixen sensiblement els conflictes.

13- Quines dificultats apareixen quan el professorat deixa la iniciativa en mans de l'alumnat?

No hem de confondre impulsar la iniciativa amb desentendre's del problema. El professorat té una tasca d'observació permanent i ha d'actuar sempre en conseqüència. Els problemes i les dificultats poden aparèixer quan es relaxa aquesta observació.

14- Com reconduir l'alumnat que "desconnecta" en classe i no està per la tasca de l'ABP?

La reconducció de les actituds passives de l'alumnat sempre passen per l'atenció personalitzada, i l'ABP ho permet perquè el professorat pot destinar un temps a fer aquestes atencions de reconducció d'actituds. Val a dir que l'alumnat desmotivats o bé que els seus interessos no passen pel què li ofereix l'institut també ho fa en altres metodologies. Almenys en aquesta, des de l'atenció personalitzada es pot intentar pactar uns mínims de comportament. Un factor important en aquest tipus de situacions és el paper que juga la resta de l'alumnat, doncs la dinàmica del treball cooperatiu ve donada per l'activitat de l'alumnat i aquest fet trenca estereotips de l'alumnat passiu.

15- El professorat ha d'elaborar materials didàctics d'aula específics per l'ABP?

El professorat no ha d'elaborar materials específics per l'ABP. D'altra banda cal disposar materials adequats sobre tot per l'alumnat més jove. Els llibres de text no són útils per l'ABP, però les metodologies d'acció completa i les TIC obren un espai nou on la informació és elaborada des de la premissa que l'alumnat fa recerca sense l'explicació previa del professorat. Els paquets SCORM són un exemple a desenvolupar per empreses dedicades a la edició de llibres escolars que poden subministrar-los a través d'internet.

Curricular

16- Com ha de ser una programació en ABP?

Una programació d'ABP es pot estructurar per unitats didàctiques i no ha de ser gaire diferent d'una altre programació habitual. De tota manera, per les seves característiques d'acció completa, cal fer distinció entre objectius de competència i objectius de contingut. També cal explicitar els procediments de l'avaluació formadora i sumativa.

En una programació ABP s'ha d'adjuntar la redacció dels problemes plantejats tal com són lliurats a l'alumnat.

17- Com es pot passar el contingut d'una programació tradicional al format d'ABP?

El nexes són els objectius de contingut, que en una programació tradicional delimita l'abast. En un ABP la proposta del problema ha de donar pautes de l'abast dels objectius, i en tot moment ens hem de situar en el context de l'aplicació. A més dels objectius de contingut haurem de fixar els objectius de competències.

18- Es poden encadenar ABP com si fossin les unitats didàctiques d'una programació?

Si, les propostes ABP no tenen perquè ser plantejaments de gran envergadura. Com més concret i delimitat en el temps sigui un problema, més manejable serà per l'alumnat, sobre tot si té una experiència prèvia de la metodologia. Un crèdit de trenta hores pot contenir varies propostes que tindran el mateix format que les unitats didàctiques. L'abast dels objectius i el contingut a desenvolupar delimiten el temps que se hi ha de dedicar a cada unitat.

19- Quan de temps l'alumnat ha de dedicar a un ABP fora de l'aula?

L'alumnat no hauria de dedicar més temps fora de l'aula del que comporta qualsevol altra matèria. Un fet que sol passar és no aprofitar bé el temps de classe i aleshores per complir amb els terminis l'alumnat hi ha d'afegir un temps extra. Un altre fet pot ser la poca eficiència dels recursos TIC per a la recerca que es pugui oferir a l'alumnat. En aquesta situació hi ha alumnat que opta per utilitzar els recursos personals de casa seva.

En condicions normals el temps dedicat a l'aula hauria de ser suficient per resoldre una proposta d'ABP.

20- És l'ABP adequat per els crèdits de síntesi i els treballs de recerca?

Els crèdits de síntesi de l'ESO, per la seva característica de ser propostes de treball que s'han de treballar en grup ofereixen un marc idoni per aplicar la metodologia ABP. A més els problemes reals acostumen a tenir connexions interdisciplinàries que faciliten el caràcter integrador d'aquests crèdits.

Els crèdits de síntesi del cicles formatius i els treballs de recerca són propostes orientades al treball individual, però en el cas de seguir l'esquema de l'acció completa, poden incorporar bona part dels procediments de la metodologia ABP. Una de les conclusions que hem obtingut de l'alumnat que ha treballat propostes d'ABP a primer de batxillerat és la utilitat del model per abordar en millors condicions els treballs de recerca.

Avaluació

21- Com s'ha d'avaluar un ABP?

Des de l'avaluació formadora. La metodologia té el propòsit declarat de fer significatiu el coneixement adquirit i parteix del principi de la autovaloració que ha de fer l'alumnat per garantir que succeeixi. Si l'alumnat fa un procés sistemàtic de valoració de la feina realitzada i la contrastació amb els objectius previstos (quarta fase de l'acció completa), està en les millors condicions per participar en un procés de co-avaluació. El professorat que practica la metodologia sap que l'avaluació es pot convertir en un element regulador de referència per l'alumnat, del qual, a través de la reflexió pot trobar les claus per millorar el seu propi procés d'aprenentatge. La participació de l'alumnat en la valoració, l'avaluació i la reflexió són l'eix principal de l'avaluació formadora.

22- Es poden fer exàmens tradicionals per avaluar un ABP?

Els exàmens tradicionals com a referents principals i determinants per avaluar, perden sentit en la metodologia ABP. En la metodologia és poden plantejar proves objectives com una activitat més de procediments si plantejem en els objectius la competència de superar exàmens. En la pràctica real de la metodologia, els examens no són imprescindibles i en cap cas són determinants per avaluar competències. L'avaluació formadora no se sustenta sobre els exàmens tradicionals.

23- Com definir una rúbrica per avaluar un procés d'ABP?

Una rúbrica és pactar amb l'alumnat els criteris d'avaluació dins del context de la coavaluació amb els procediments de l'avaluació formadora. Per pactar rúbriques és condició que l'alumnat tingui experiència en la metodologia i un cert nivell de maduresa en participar activament en l'avaluació. Les rúbriques són l'excel·lència de l'avaluació formadora i el professorat a de tendir a orientar a l'alumnat cap a les rúbriques sense forçar la situació.

Per pactar una rúbrica, el professorat ha de tenir molt clars els objectius didàctics i el seu abast. Com en tota negociació, el professor/a representa la part "contrària" als interessos de l'alumnat que buscarà les millors condicions per un mínim d'esforç. Les dues parts han de ser conscients del seu rol i ser honestos en contrastar interessos.

En l'ABP les rúbriques es defineixen quan l'alumnat té ben resolta la fase d'identificació i està en condicions d'argumentar un procés de treball, que podria no coincidir amb el que esperava el professor/a.

No s'ha de confondre una taula de valoració amb una rúbrica. Una taula de valoració esdevé en rúbrica quan és pactada a través d'un procés de negociació.

24- És el dossier d'aprenentatge adequat per valorar un treball en ABP?

El dossier d'aprenentatge, a vegades també anomenat portafolis, és un dels millors instruments per enregistrar evidències sobre les quals es pugui valorar. El dossier d'aprenentatge ha de recollir en forma personalitzada qui ha fet què, i com ho ha fet.

25- Quines condicions crea l'ABP per facilitar la coavaluació?

L'acció completa present en l'ABP obliga a l'alumnat a valorar la feina feta i a contrastar amb els objectius. Aquest exercici fa prendre consciència del que s'ha aconseguit amb l'esforç aportat. A partir de la reflexió que fa l'alumnat sobre el treball realitzat, el concepte d'eficiència apareix de forma natural. Ensenyar a actuar d'aquesta manera dóna pas a la coavaluació.

26- Com avaluar un treball cooperatiu en ABP?

El treball cooperatiu s'avalua des del conjunt del treball realitzat. El procediment que millor s'adapta per aquesta valoració són les exposicions que fan els grups. Al ser aplicat sobre el conjunt i no tant a les tasques específiques de cada membre, és més fàcil oferir la coavaluació a valoracions de treball cooperatiu. En el dossier d'aprenentatge proposem una fitxa de valoració de grup que és una autoavaluació del treball cooperatiu. En l'avaluació sumativa que presentem per a les experiències dutes a terme, hem donat un valor del 50% al treball fet en cooperació.

Diversitat

27- De quantes maneres es pot plantejar l'ABP?

El plantejament de la proposta ABP s'ha d'adaptar als nivells de competència a qui va dirigit, un mateix problema es plantejarà de forma més oberta o pautada en funció d'aquesta variable. Els procediments típics de cada fase no són prescrits, és el professorat qui els ofereix a través de la intervenció com a tutor i guia. L'acció completa és un plantejament bàsic sobre el qual s'estructuren tots els procediments, seguint criteris d'adequació.

28- Un ABP s'ha d'oferir a l'alumnat com un treball de grup o ha de fraccionar-se en parts individuals?

El treball cooperatiu va més enllà de la divisió del treball. El repartiment de tasques és un dels procediments de planificació que ha de fer l'alumnat. El professorat ha d'oferir l'ABP com un treball de grup i donar joc a l'actuació de l'alumnat en el repartiment de tasques. En tot cas el professorat ha d'observar com es fa el repartiment i només intervenir quan hi hagi una situació específica que així ho aconselli.

29- Es poden impartir ABP en grups heterogenis?

Teòricament aquesta és la millor distribució, perquè és des de la diversitat com millor es poden crear els canals de comunicació per un aprenentatge entre iguals. Altra cosa pot ser situacions especials o específiques que puguin tenir incidència sobre aquest criteri.

La composició dels grups de treball es cosa que requereix una mica de tacte per part del professorat. Per una banda, l'alumnat quasi sempre prefereix tenir la iniciativa en la composició de grups, i per l'altra, el professorat ha de vetllar perquè no es produeixin situacions de marginació o de grups que volen aïllar-se de la resta. Les relacions interpersonals de l'alumnat és un factor clau que hi juga un paper destacat.

Interdisciplinari

30- Per què un ABP interdisciplinari és més recomanable?

Perquè els problemes reals són interdisciplinaris. L'ABP és una bona metodologia per donar resposta a les indicacions del currículum sobre crèdits de síntesi i treballs de recerca. Per als nous treballs de recerca previstos per al quart curs de l'ESO poden ser la resposta metodològica. Des d'un punt de vista pragmàtic les metodologies d'acció completa són les han de cobrir aquest espai curricular.

31- Professorat d'àrea o de matèria per impartir ABP?

Per exercir docència en ABP cal donar-se un marge d'actuació i confiança en què també es pot ser professor/a de temes en els quals no s'hi té el domini conceptual absolut. La disposició del professorat és fonamental pel desenvolupament d'aquesta metodologia. Per aquell professorat que només valora o sobrevalora els conceptes teòrics que pugui dominar d'una determinada matèria, pot crear una certa incomoditat el fet interdisciplinari de la metodologia ABP. En secundària obligatòria no hauria de ser el contingut una limitació per al fet interdisciplinari.

32- Per què costa tant introduir continguts interdisciplinaris a secundària?

Una primera raó és la manca de costum i tradició, perquè des de l'organització del currículum s'ha portat l'especialització més enllà del necessari, això ha creat un sentiment de respecte dels espais i de no interferència entre especialistes. La segona, en part és conseqüència de la primera, i és la poca pràctica en treballar cooperativament. Si el futur és ensenyar a l'alumnat a treballar cooperativament i desenvolupar competències, serà un nou paradigma que canviarà les formes de treballar dels docents.

TIC

33- Quins mitjans TIC es necessiten a l'aula per realitzar un ABP?

Els recursos mínims de maquinari que estimem necessaris per desenvolupar les competències bàsiques des de l'ABP són la disponibilitat d'un projector connectat a un ordinador, i un ordinador per a cada grup de treball. La connexió eficient a internet també és fonamental per dur a terme les tasques de recerca. L'espai d'aula ha d'oferir possibilitats de presentacions d'imatges, so i vídeo. Els recursos de programari es centren en la utilització de plataformes web interactives específicament dissenyades per l'educació.

En un futur proper podem imaginar que en totes les aules hi haurà connexió wifi i un ordinador portàtil per a cada alumne/a.

34- Quins recursos TIC poden substituir una classe expositiva?

Si confrontem la classe expositiva amb qualsevol recurs TIC ens equivocarem en el plantejament. El que pot substituir la classe expositiva és la recerca que pugui fer l'alumnat a través dels recursos TIC amb l'acompanyament del professorat.

35- L'alumnat pot trobar-ho tot a la xarxa internet per resoldre un ABP?

La major part de la recerca que pugui fer l'alumnat és i serà encara més en qualitat i quantitat a través de la xarxa internet. Avui hi ha pocs continguts específics pensats per l'alumnat, però

en el futur han de créixer força. Altra cosa és resoldre un problema d'ABP que requereix ser educat en els procediments de l'acció completa. Internet pot ser un instrument, un recurs, una eina..., però no pot substituir l'actuació d'un docent.

36- Quines són les millors eines per presentar un treball ABP?

Les millors eines que ha de disposar l'alumnat per a fer una presentació és el projector connectat a un PC, i ha de tenir possibilitats de connexió a internet i programari adient per tractar textos, imatges, so i video.

37- Quins són els millors procediments per fer recerca d'informació en un ABP?

Els procediments més comuns és l'ús del buscadors com és Google però també hi ha webs que ofereixen materials d'interès per l'alumnat com és www.edu365.cat i molts altres més. Els millors procediments són aquells que agiliten la recerca i permeten controlar un volum notable d'informació. Una vegada l'alumnat hagi fet la selecció del què es vol aprofundir per ser d'interès rellevant pel treball, recomanem els procediments d'enregistrament per fitxes de contingut i els resums manuscrits. Cal evitar l'edició de grans documents amb les operacions de copiar i enganxar sense guió i comprensió del contingut.

38- Quina funció pot tenir el "wiki" en l'ABP?

El wiki és una activitat prevista en Moodle que és un espai on el grup de treball pot editar i compartir documents. Si cada membre usa l'espai wiki per fer recerca, es pot estalviar força temps en les posades en comú i al mateix temps tots els membres poden tenir una visió global de l'estat de desenvolupament del problema.

Motivació

39- Quins elements fa pensar que un ABP pot despertar la motivació en l'alumnat?

Si els problemes plantejats són propers a la realitat de l'alumnat o bé obren una finestra a un coneixement on l'alumnat hi pot identificar un interès útil, és més fàcil despertar la motivació. Un altre aspecte que desperta motivació és induir en la creença de que es poden assolir els objectius. La forma en que el professorat proposa l'ABP té molt a veure amb la motivació que pugui despertar. Normalment establint un diàleg obert des d'una posició flexible en el moment de fer les propostes i oferir diverses propostes d'ABP on es pugui escollir, acostuma a donar bons resultats.

40- Per què l'ABP potencia la iniciativa i l'autoaprenentatge?

Perquè l'ABP fomenta el treball cooperatiu entre iguals. L'alumnat fa recerca del què ha d'aprendre i té la necessitat de planificar les accions. El rol del professorat propicia la iniciativa i l'autoaprenentatge perquè deixa de ser la principal font d'informació per l'alumnat i el professorat impulsa a l'alumnat a fer recerca.